

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra školní a sociální pedagogiky

Projekty v činnostech školních družin

Projects in After - school Programs

Autor: **Marta Šumová**

Obor: Vychovatelství

Studium: Kombinované

Vedoucí práce: Doc. Ing. Jitka Vodáková, CSc.

Prohlašuji, že jsem svou práci vypracovala samostatně pod vedením

Doc. Ing. Jitky Vodákové, CSc.

V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze, 25. března 2008

Chtěla bych poděkovat Doc. Ing. Jitce Vodákové, CSc. za odbornou pomoc, rady, postřehy a náměty při zpracování mé bakalářské práce.

Anotace

Výzkum o práci s odpadním materiálem v školní družině

Z uvedených informačních zdrojů jsem čerpala údaje o historii i současných trendech této metody, cílem práce bylo navrhnout a ověřit 3 projekty v rámci činností školní družiny a realizovat průzkum o zařazování projektů v dalších školních družinách pomocí dotazníku. Praktická část práce byla realizována v období měsíců září až prosinec roku 2007. Projekty byly zaměřeny na pracovní činnosti s přírodním a odpadovým materiálem. Účastníky projektů byly děti školní družiny věkové kategorie od přípravného do druhého ročníku.

Klíčová slova

Projekty, projektová metoda, fáze projektu, školní družina, praktické činnosti, přírodní odpadový materiál.

Obsah

ÚVOD.....	9
1 PROJEKTY VE VÝUCE A V ZÁJMOVÝCH ČINNOSTECH.....	10
1.1 Co jsou projekty?	
1.1.1 Úvodní zamyšlení	
1.1.2 Historie projektové metody.....	10
1.1.3 Definice projektu a projektové metody.....	11
1.2 Jaké jsou znaky a podoby projektů?.....	12
1.2.1 Znaky projektů	12
1.2.2 Typy projektů.....	12
1.3 Fáze projektů, naplňování cílů vzdělávání projektovou metodou.....	13
1.3.1 Fáze projektů.....	13
1.3.2 Jak projekty naplňují cíle vzdělávání.....	15
1.4 Jaká by měla být školá a vztahy mezi žáky a učiteli, kteří chtějí využít metody projektu. Role vychovatele v projektu.....	16
1.4.1 Škola, učitelé, žáci a projektová metoda.....	16
1.4.2 Role učitele - vychovatele v projektu.....	17
1.4.3 Charakteristika účastníků projektu z pedagogicko-psychologického hlediska.	19
1.5 Projekty ANO či NE?.....	20
1.5.1 Výhody projektů.....	20
1.5.2 Nevýhody projektů.....	20
1.6 Projekty v mateřských školách (přípravné ročníky).....	21
1.7 Projekty ve školních družinách.....	21
1.7.1 Realizace projektů ve školních družinách.....	21
1.7.2 Specifické požadavky pedagogiky volného času.....	22
1.7.3 Podíl rukodělných činností na projektech.....	22
1.7.4 Charakteristika přírodních a odpadových materiálů.....	23
1.8 Cíle praktických činností v základním školství.....	24
2 CÍL PRÁCE, ÚKOLY, HYPOTÉZY.....	26
2.1 Cíl praktické části práce.....	26
2.2 Úkoly.....	26
2.3 Hypotézy.....	26

3	CHARAKTERISTIKA PODMÍNEK PRO REALIZACI PROJEKTŮ, METODIKA PRÁCE A REALIZACE PROJEKTŮ.....	27
3.1	Charakteristika školy, školní družiny a účastníků projektu.....	27
3.1.1	Charakteristika prostředí školy.....	27
3.1.2	Charakteristika účastníků projektů a podmínek pro realizaci projektů.....	28
3.2	Metodika průzkumu zařazení projektů v rámci práce školních družin.....	28
3.3	Metodika přípravy a realizace projektů.....	30
3.3.1	Projekt zaměřený na přírodní materiál - metodika přípravy.....	30
3.3.2	Projekt zaměřený na přírodní materiál - realizace projektu.....	35
3.3.3	Projekt zaměřený na odpadový materiál - metodika přípravy.....	39
3.3.4	Projekt zaměřený na odpadový materiál - realizace projektu.....	43
3.3.5	Projekt zaměřený na přírodní a odpadový materiál - metodika přípravy.....	45
3.3.6	Projekt zaměřený na přírodní a odpadový materiál - realizace projektu.....	48
4	VÝSLEDKY PRÁCE A JEJICH HODNOCENÍ.....	
4.1	Průzkum zařazení projektů v rámci práce školních družin.....	51
4.2	Projekty ve školní družině.....	53
4.2.1	Projekt zaměřený na přírodní materiál.....	53
4.2.2	Projekt zaměřený na odpadový materiál.....	54
4.2.3	Projekt zaměřený na přírodní a odpadový materiál.....	54
4.3	Diagnostické metody při hodnocení projektů.....	55
4.4	Hodnocení projektů dětmi a pedagogem.....	55
4.5	Zhodnocení platnosti hypotéz.....	56
	ZÁVĚR.....	57
	PĚHLED POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	58

PŘÍLOHA

Příloha č. 1 - fotografie z projektu „Lesní toulky skřítků Šišky“

Příloha č. 2 - fotografie z projektu „Třídíme odpad, ale vše se nemusí vyhazovat“

Příloha č. 3 - fotografie z projektu „Vázičky jako dárčky pro babičky i tetičky“

Přihláška k tématu závěrečné bakalářské práce

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je zařazování projektů ve školních družinách. Proč jsem si vybrala právě tuto problematiku? Odpověď je následující. Protože jsem se s projektovým vyučováním seznamovala v několika předmětech při studiu oboru Vychovatelství, metodu projektování pravidelně zařazuji do své práce ve školní družině a v neposlední řadě jsem si chtěla prohloubit znalosti této problematiky. V prvních kapitolách jsem se zabývala historií, poté současnými metodami, trendy a podobami projektů. V praktické části jsem realizovala a hodnotila 3 projekty se zaměřením na zhotovování výrobků z přírodního a odpadového materiálu. Obsahem projektů byly z velké části pracovní činnosti propojené i s jinými předměty.

1 PROJEKTY VE VÝUCE A V ZÁJMOVÝCH ČINNOSTECH

1.1 Co jsou projekty?

1.1.1 Úvodní zamyšlení

Když se řekne slovo projekt, vybaví se mi získávání vědomostí a dovedností z různých oborů formou hry či jiných aktivit, které děti baví. Dále jde o hledání souvislostí a vazeb, o prožitek úspěchu a prospěšnosti každého žáka, nenásilný způsob poznávání, jinou formu výuky, která přináší něco nového a zajímavého. Je to odlišná forma výuky, která je pro děti motivující a zábavnější než klasické frontální vyučování.

1.1.2 Historie projektové metody

Kdy a kde vlastně vznikla tato metoda? Jedná se o metodu novou, či byla dávno používanou? Projektová metoda je z historického pohledu spojena s myšlenkami reformní pedagogiky (nová, pokroková, progresivní výchova), jež do povědomí českého školství pronikla na počátku 20. století a položila základy pro tzv. alternativní pedagogiku. Byl kladen důraz na změnu vychovatelů a dětí, a to na základě rovnocennosti a partnerství (vychovávající jako rádce, pomocník a kamarád). Dále byl kladen důraz na princip svobody a činnosti podporující tvořivou aktivitu. Hledaly se netradiční formy a metody práce. Jednu z nich tvořily projekty, založené na týmové práci. Děti měly získávat pocit úspěšnosti v klidné atmosféře plné důvěry, za přispění upraveného prostředí (bohatý didaktický materiál, oddělená pracovní zákoutí). Byla rozvíjena i neformální spolupráce s rodinou a rodiče byli vyzýváni k účasti na školním životě (Rašková, 2006).

Metodou projektů se zabýval již J.A.Komenský ve svém díle Škola hrou. Za zakladatele projektové metody je považován John Dewey. Cílem pro něj bylo, aby se děti rády učily a aby věděly, proč se učí, a učily se situacím, které je budou čekat v dospělosti. Blízkým spolupracovníkem J. Deweye byl William Herd Kilpatrick, kterému šlo především o rozvoj osobnosti.

U nás se problematikou projektové metody zabývali zejména Václav Příhoda, Jan Uher, Stanislav Vrána a Karel Velemínský. Ti získávali zkušenosti přímo od J. Deweye v USA (Coufalová, 2006).

1.1.3 Definice projektu a projektové metody

Život každého z nás se neskládá z oddělených situací, ale ze situací vzájemně propojených a navazujících na sebe. Ve škole se děti učí různým předmětům (matematika, český jazyk, dějepis,...), ale během svého života je budou využívat propojeně. Propojováním různých předmětů - integrací - se zabývá především projektová metoda. Integrace se může týkat tématu, problému nebo výchovně vzdělávacího cíle.

Najít jednoznačnou definici projektové metody je velice obtížné, protože každý z jejích tvůrců klade důraz na jiný znak - na potřeby a zájmy jedinců, na skupinovou práci či práci takovou, která přinese dětem užitek do života.

Pedagogický slovník uvádí pojem „projektová metoda“, při níž jsou žáci, resp. děti vedeni k samostatnosti při řešení problémů, k praktickým činnostem a experimentování. Je odvozena z pragmatické pedagogiky (Dewey, Kilpatrick), podporující motivaci žáků a kooperativní učení. Projekty mohou být formou integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného produktu (Průcha, Walterová, Mareš, 1995).

Projekt má své základní rysy:

- a) projekt vychází z potřeb a zájmů dítěte
- b) projekt vychází z konkrétní a aktuální situace
- c) projekt je především podnikem žáka
- d) práce žáků v projektu přinese konkrétní produkt
- e) projekt se zpravidla uskutečňuje ve skupině
- f) projekt spojuje školu s širším okolím (Coufalová, 2006, s. 11).

1.2 Jaké jsou znaky a podoby projektů?

1.2.1 Znaky projektů

„Otec“ projektové metody, W. Kilpatrick dělí projekty na čtyři základní skupiny:

1. Projekt je vtělením myšlenky nebo plánu do vnější podoby - např. sehrání divadelní hry
 2. Projekt směřuje k prožitku z estetické zkušenosti - např. práce s literárními texty
 3. Cílem projektu je rozřešení určitého problému - např. jak vzniká déšť
 4. Účelem je získání určitého stupně dovednosti - např. jak se jmenují zvířátka
- (Kretková, 2007).

Projekt má i řadu dalších znaků, např. řešení problému, který souvisí se životem, kooperace, sociální učení, tvořivost, žáci se učí plánovat, důležitý není jen výsledek, ale i celý proces, učitel je rádcem či pomocníkem. Důležitý je konkrétní výsledek (výstava, kronika či jiný produkt), ale i prožitek samotného dítěte. Dítě získává nové zkušenosti a spojitosti se skutečným životem a dovede je dále využívat a orientovat se v nových situacích.

1.2.2 Typy projektů

Dělení projektů podle:

a. Účelu

- procvičování dosavadního učiva (např. opakování znalostí o vesmíru)
- získávání nových znalostí (např. mláďata zvířat)
- preferování práce ve skupině (např. rozvíjení spolupráce)

b. Vztahu k učivu a vyučovacím předmětům

- věnování se jednomu předmětu (např. zeměpis)
- prolínání více předmětů (např. zeměpis, matematika, výtvarná výchova)

d. Délky trvání

- projekty krátkodobé (1-2 dny)
- projekty střednědobé (několik týdnů)
- projekty dlouhodobé (měsíce)

e. Místa konání

- ve škole (ve třídě)
- mimo školu (v přírodě,...)
- ve školní družině (v oddělení)
- jinde (v muzeu,...)

f. Navrhovatele

- děti (popud vyšel ze zájmu dětí)
- učitel - vychovatel (téma zvolil pedagog)
- společně (na návrhu se podíleli učitelé i děti)

g. Počtu zapojených žáků

- celá škola (celoškolní projekt)
- třída (jedna třída školy)
- skupina (skupina dětí, které mají zájem)
- dvojice (pár dětí)
- jednotlivec

(Coufalová, 2006).

1.3 Fáze projektu, naplňování cílů vzdělávání projektovou metodou

1.3.1 Fáze projektu

A. Záměr, podnět

Podnět k projektu může vycházet od žáků, učitele, ale i od jiných osob. Nejlépe však je, pokud si téma zvolí sami žáci. Jedná se o nápady a myšlenky, které by mohly jít realizovat a byly přínosem v reálném životě.

Do první fáze projektu je vhodné zařadit metody zvanou „brainstorming“. Tato metoda byla poprvé použita v USA v roce 1938. Její doslovný překlad znamená „mozková bouře“. Základem této metody je říci všechny myšlenky, nápady, připomínky, které s daným nápadem souvisejí. Tato metoda má svá pravidla - ostatní děti nekomentují, ani neverbálně, názory druhého, vše se zapisuje, třeba na tabuli (Coufalová, 2006).

li. Plánování

Velice důležité je vhodné zvolení tématu. Určitě se musí přihlížet k věku dětí, délce projektu, zařazení vhodných, zajímavých činností. Prvním krokem je zajisté stanovení cílů projektu, co má projekt děti naučit. Při plánování vytyčujeme základní problém, určujeme typ činností, rozdělujeme role a úkoly, uvažujeme o časovém rozprostření, o použití pomůcek apod.

Důležité je, zda cíle odpovídají možnostem dětí, zda je motivují a odpovídají jejich reálnému životu a zda jsou i výchovné. Nemělo by se zapomínat, že v projektu vyučující vystupuje jako prostředník, podněcovatel, organizátor a hodnotitel. Aktivita je přesunuta hlavně na děti.

C. Realizace

Základem každého projektu a důležitým úkolem učitele je motivace. Pokud si děti zvolí vlastní téma projektu, přispívá to k jejich motivaci. Vnitřní motivace vychází ze samotného jedince, učí se pro radost, že ho dané věci zajímají, pro jeho vnitřní uspokojení. Vnější motivace znamená, že se jedinec učí pod tlakem zvenčí, např. na žádost někoho. Vyvíjení motivace záleží na věku dětí. Na 1. stupni se děti učí hlavně z vnější motivace, kde činitelem je učitel, poté se u dětí vytváří motivace vnitřní.

Stejný postup následuje i u projektů. Nejdříve učitel používá motivaci vnější, snaží se u dětí navodit zájem o dané téma, poté žáci pracují na tématu sami, snaží se o splnění úkolu, které jim přináší radost a uspokojení, to vše motivací vnitřní.

Realizace každého projektu se liší podle tématu a obsahu. Důležitá je spolupráce dětí, tvořivost, získávání nových zkušeností a dovedností. Učitel musí umět reagovat na přání dětí, improvizovat, dát dětem šanci projevit se.

Konečnou částí projektu je jeho prezentace. Jde např. o sdělení výsledků jednotlivých skupin, výstavu, představení atd.

D. Hodnocení

Hodnocení projektu probíhá během průběhu projektu. Projekt hodnotí sami žáci, skupina i učitel. Hodnotit se dá známkou, vhodnější je však slovní hodnocení. Toto hodnocení se může uskutečnit diskusí v kruhu. Kladeny jsou otázky: Co ses dnes naučil? Jak se ti pracovalo ve skupině? Co se ti v projektu líbilo-nelíbilo?

Hodnotit by měl i učitel: Bylo téma vhodné pro dané žáky? Podporoval projekt spolupráci dětí? Umožnil projekt žákům objevit nové poznatky? Dokázala jsem poradit žákům v náročných situacích, ve kterých to potřebovali? Umožnil projekt průběžné i závěrečné hodnocení žáků?

První částí hodnocení by mělo být sebehodnocení. Říci, co se mi povedlo, nepovedlo, jak se mi pracovalo ve skupině, zda jsem byl přínosem. Druhá část by měla být věnována hodnocení celé skupiny. Na konci celého projektu by měl vyhodnotit projekt sám učitel. Nejlépe písemnou formou vyhodnotí, zda projekt splnil své cíle, co se povedlo a co se nepovedlo. (Coufalová, 2006).

Metody hodnocení:

A. pozorování - je nejpřirozenější metodou. Pozorováním žáka při práci zjišťujeme, jak pracuje ve skupině a plní dané úkoly. Učitel by se měl snažit být co nejobjektivnější.

B. analýza dětské práce - tato metoda přináší řadu informací. Jedná se např. o dětské výtvary, písmo, kresbu aj. Hlavní zásadou je, abychom děti neovlivňovali při jejich tvorbě. Na závěr je vhodné popovídat si, co žák zamýšlel svým výtvozem či názory.

C. rozhovor s dítětem - rozhovor s dítětem má svá pravidla. Je důležité povídat si v příjemném a klidném prostředí. Důležité je všimnout si i neverbální komunikace. Rozhovorem získáme řadu informací.

D- diskuse ve skupině - přináší dětem schopnost říci otevřeně své názory před skupinou, zhodnotit svou práci (Braun, 2003).

1.3.2 Jak projekty naplňují cíle vzdělávání

Rámcový vzdělávací program určuje osvojování a rozvoj klíčových kompetencí:

- A. Kompetence k učení - projektová metoda učí plánovat, organizovat, umět třídit informace, porovnávat výsledky, vyvozovat výsledky, diskutovat a hodnotit sami sebe.
- B. Kompetence k řešení problémů - žáci se učí zabývat určitým problémem. Hledají způsoby řešení těchto problémů. Učí se obhájit své rozhodnutí.
- C. Kompetence komunikativní - důležité je formulovat myšlenky, zapojit se do diskuse, umět naslouchat druhým a spolupracovat s ostatními.

- D. Kompetence sociální a personální - žáci pracují ve skupině, která vytváří pravidla a každý plní různé role. Důležitá je příjemná atmosféra, aby se učitel snažil poskytnout pomoc. Sebehodnocení napomáhá k řízení vlastního jednání a chování.
- E. Kompetence občanské - důležitým bodem je respektování druhých. Každý si musí být vědom svých práv a povinností.
- F. Kompetence projektová - projektová metoda je metodou, která seznamuje s různými materiály a bezpečností při jejich používání (Plesná, 2007).

1.4 Jaká by měla být škola a vztahy mezi žáky a učiteli, kteří chtějí využít metody projektu? Role učitele v projektu.

1.4.1 Škola, učitelé, žáci a projektová metoda

Atmosféra školy, vztahy mezi žáky a učiteli je téma, které se netýká jen výuky projektů, ale i běžných metod při vyučování.

Především jde o to, aby žáci chodili do školy rádi, těšili se na to, co nového se naučí, strávili den se svými kamarády a brali učitele za svého partnera.

Pozice učitel - žák je téma, které vidí mnozí z nás jinak. Někde je žák ten, který sedí v lavici a učitel je pouze zdrojem informací, které se žák musí naučit. Ale to přece nestačí. Jde především o to, aby žáci a učitelé byli partnery. Žáci by měli mít přirozenou touhu po poznání, konání a objevování. Učitel by měl tuto touhu u žáků rozvíjet, měl by jim být partnerem a spoluvůrcem.

Učitel by měl společně se svými žáky vytvářet otevřenou, klidnou atmosféru školy, respektovat osobnost dítěte, jeho individuální zvláštnosti, snažit se o to, aby se mezi žáky rozvíjely pozitivní vazby. V první řadě jde o úkoly učitele, musí být dětem kladným příkladem, poté jde o pozitivní přenesení předchozích požadavků, klidné atmosféry na děti a v závěru je nejdůležitější rozvíjet u dětí spolupráci a spoluúčast všech. Při tvorbě projektů a jejich využití jsou tyto aspekty nedílnou součástí. Protože projekt zahrnuje touhu poznat něco jiného za spoluúčasti učitele a žáků, za přítomnosti sdílné atmosféry školy. Každá otázka, na kterou hledám odpověď, mě nutí zamyslet se nad školou, ve které pracuji. Jaká je naše škola? Je otevřená různým názorům a vytváří v dětech touhu poznat něco nového? Jsme nakloněni novým vyučovacím metodám?

Snažíme se o pozitivní vztahy mezi dětmi a dětmi a učiteli? V rámci celkového pojetí naší školy, si myslím, že by se na všechny otázky dalo odpovědět ANO, snažíme se o to. Určitě ale záleží na každém učiteli, jaké metody výuky využívá či jak jedná.

1.4.2 Role učitele - vychovatele v projektu

Role učitele v projektu je odlišná od běžného vyučování. Učitel není zprostředkovatelem informací, ale rádcem, pomocníkem a spolutvůrcem. Důležité je, aby si děti uvědomovaly zodpovědnost za práci ve skupině a učitel jim pomáhal usměrňovat jejich problémy ve skupině a vedl je ke spolupráci.

Projekt ano či ne též vystihují následující řádky:

„Žije-li dítě káráno, naučí se odsuzovat.

Žije-li dítě v nepřátelství, naučí se útočit.

Žije-li dítě v posměchu, naučí se vyhýbavosti.

Ale žije-li dítě v povzbuzování, naučí se smělosti.

Žije-li dítě v toleranci, naučí se trpělivosti.

Žije-li dítě s pochvalou, naučí se oceňovat.

Žije-li dítě v poctivosti, naučí se spravedlnosti.

Žije-li dítě v bezpečí, naučí se věřit.

*Žije-li dítě přijímáno a obklopeno přátelstvím,
naučí se hledat ve světě lásku. "(Kašová, 1995, s. 5)*

Žakovské desatero

1. Mám důvěru ve své učitele i spolužáky.
2. Mluvím a chovám se pravdivě.
3. Nevysmívám se nikdy a nikomu.
4. Věřím si - i já jsem v něčem dobrý, výjimečný.
5. Vím, že učení je vlastně poznávání světa.
6. Chci dosahovat svých nejlepších výsledků.
7. Nebojím se chyby a neúspěchu.
8. Chci žít aktivně.
9. Učím se být samostatný, zodpovědný, mít svůj názor a svou cenu.

10. Chodím do školy rád, vždy se na něco těším, vím, že svým chováním, jednáním a vzhledem reprezentuji nejen sám sebe, ale i svou školu, na které mi záleží (Kašová, 1995, s. 11).

Co přináší projekty dětem? Určitě spojují děti s reálným životem i s jejich zájmy, učí je spolupracovat a spolurozhodovat. Každé z dětí je spoluvůrcem, je zodpovědné nejen za svůj úkol, ale i za splnění vytyčeného cíle celé skupiny.

Co přináší projekty učitelům (co přináší mně)? Projekty mně, ale i dětem přinášejí zpestření výuky. Dále mi vyhovuje, že do jednoho tématu mohu zařadit činnosti a poznatky z více předmětů. Důležitou složkou je pro mě spolupráce dětí a komunikace mezi nimi.

Již v tomto útlém věku se děti učí na závěr projektu hodnotit svou práci i práci celé skupiny, popsat pocity, co se jim líbilo či nelíbilo, umět vyjádřit svůj názor, říci, co jim projekt přinesl, co nového se naučily.

Pedagogické desatero

1. Základem naší práce je pozitivní vztah k dítěti, učení, kolegům, ke světu.
2. Podporujeme tvůrčí přístup žáků k učení a poznávání, rozvoj fantazie a tvořivosti.
3. Posilujeme sebevědomí a sebedůvěru žáků.
4. Učíme hledat řešení.
5. Uvádíme žáky do informačního systému.
6. Vedeme žáky k hodnocení, sebehodnocení, k sebedůvěře.
7. Učíme děti dotahovat věci do konce, přesně formulovat, dávat si konkrétní cíle.
8. Vedeme žáky k rozvoji komunikace.
9. Pěstujeme v dětech toleranci, spoluzodpovědnost a odpovědnost k sobě samému.
10. Přistupujeme k dítěti jako plnohodnotnému člověku, majícímu stejná lidská práva a povinnosti, jako k partneru na cestě za poznáním (Kašová, 1995, s. 11-12).

1.4.3 Charakteristika účastníků projektu z pedagogicko-psychologického hlediska

Diagnostika dítěte v předškolním věku:

Předškolním věkem se rozumí věk mezi 3 - 6 rokem života, v němž dochází k významným vývojovým proměnám. Jedná se o:

1. růst obratnosti (sebeobsluha, pomoc doma,...)
2. pokroky v myšlení (chápání matematických vztahů, rozvoj logického myšlení,...)
3. pokrok ve výtvarném projevu (autoportrét - možnost diagnostiky,...)
4. proměny v sociálním životě (význam kamarádství, výběr kamarádů,...)
5. hry na sociální role (hry na určité osoby, rozvoj fantazie,...)
6. základy mravních postojů (ví, co je správné a co špatné,...) (Helus, 2003).

S pracovní výchovou souvisí rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky. U předškolního dítěte je lze rozvíjet:

- hry s přírodním materiálem, stavění z písku
- hry s kamínky, mechem, listy,...
hry s hrachem, fazolemi, čočkou, rýží,...
- hry s vodou
- hry s drobnými stavebnicemi
- hry s provázky a drátky
- hry s barvami
- malování
- kreslení
- prstové hry a cvičení
- masáže rukou
- hry s masážními míčky

Diagnostika dítěte raného školního věku:

Do tohoto období patří děti od 6 do 11 let. Začíná se vstupem dítěte do školy.

Základní charakteristika se týká:

1. školní zralosti (pozornost, soužití s dětmi a učitelkou, logicky uvažovat, ovládat emoce, spolupracovat,...)

2. zrodu snaživé pracovitosti (potřeba obstát, zodpovědnost za své výsledky,...)
3. růstu kapacity paměti (Helus, 2003).

1.5 Projekty ANO či NE?

1.5.1 Výhody projektů

A jak odpovědět na otázku, zda projekty ANO či NE? Určitě bychom se neměli rozhodnout negativně, protože projektová metoda má výchovnou dimenzi, děti motivuje, učí je zodpovědnosti, spolupráci, učí řešit problémy, hledat informace, diskutovat, formulovat názory, tvořit atd. Dále projektová metoda rozvíjí klíčové kompetence, učí kritickému myšlení, podporuje komunikaci a spolupráci. Určitě bychom se měli ještě zamyslet nad četností projektů zařazovaných v průběhu školního roku.

Projekty prohlubují či rozšiřují kvalitu poznání u dětí a nejsou žádnou módní záležitostí, přesto by neměly být užívány bez důkladného promyšlení a v přemrštěném počtu. Takže všeho s mírou. Určitě by měly být zařazovány do výuky, ale měli bychom je střídat a prolínat s dalšími metodami ve vyučování. Důležité je také sbírání inspirace ohledně projektů, a to při návštěvě jiných škol, absolvováním různých kurzů či četbou a hledáním námětů v různých knihách, zabývajících se touto problematikou.

1.5.2 Nevýhody projektů

Jednou z „nevýhod“ je, že jde o náročné plánování a přípravu celého projektu. Ale to určitě tvořivé učitele a vychovatele v žádném případě neodradí! Většinu z nich připravuje sám učitel a nechává málo prostoru pro výběr tématu žáky. Učitel by měl znát své žáky, aby jim mohl připravit takový projekt, který je zaujme. Někdy chybí spolupráce učitelů navzájem.

Dalším úskalím je, že projektová metoda nerespektuje základní didaktické zásady, a to především zásadu postupnosti od jednoduššího ke složitějšímu a od známého k neznámému.

K dalším problematickým momentům patří nebezpečí přílišné specializace. Žáci si mohou vybírat jen ty činnosti, které je nejvíce zajímají a nečiní jim výrazné problémy, aby se tento problém minimalizoval, je na učiteli, aby koordinoval práci žáků a usměrnil výběr jejich činností.

Z charakteru projektové výuky vyplývá, že žáci nemají dostatek času na procvičení nových poznatků, se kterými je nutné i nadále pracovat (Mazáčová, 2007).

1.6 Projekty v mateřských školách (přípravné ročníky)

Při přípravě dílčích projektů a akcí školy jde o formulování informací o tom, čeho chceme dosáhnout, co chceme uskutečnit. Například: odpoledne aktivit pro rodiče s dětmi, vystoupení pro důchodce, společný sobotní výlet pro děti mateřské i základní školy, škola v přírodě aj.

Při projektování pedagogické práce školy, tzn. při tvorbě školního a třídního vzdělávacího programu, jsou vizi žádoucí vědomosti, dovednosti a postoje.

Při realizaci projektové metody výuky v mateřské škole je důležitý konečný výsledek dětské činnosti, ať už je to dárek pro maminku, vyzdobená učebna či vypěstované ředkvičky (Prášilová, 2004, s. 25-26).

Mateřská škola, včetně přípravného ročníku, je ideální vzdělávací instituce pro projektové vyučování. Integrace různých oblastí spojená s hrou plní funkci jak zábavnou, výchovnou, tak vzdělávací.

1.7 Projekty ve školních družinách

1.7.1 Realizace projektů ve školních družinách

Školní družiny jsou velice vhodné pro realizování řady projektů. Může se jednat o projekty krátkodobé i dlouhodobé, které mohou vycházet z aktuálních situací, např. návštěvy divadla, knihovny či ZOO. Někdy může i krátkodobý projekt přerůst v dlouhodobý. Ve školních družinách mohou přijít děti s tématem projektu samy, přispívá k tomu i různorodost a nabídka řady zájmových činností.

Děti se projektovou metodou učí hravou formou, mohou se zapojit i do tvorby myšlenkových map formou kreslení. Úkolem projektů je získávat zkušenosti vlastní praktickou činností a experimentováním.

Důležité je vytvořit dětem takové prostředí, aby si vněm našly nejrůznější materiál k realizaci projektu. V dětech takové prostředí vzbuzuje zvědavost. Školní družiny by měly vést k otevřenému prostředí, kde vládne přátelská atmosféra mezi dětmi navzájem a také mezi dětmi a vychovateli.

1.7.2 Specifické požadavky pedagogiky volného času

Při plánování a realizaci projektů v ŠD je nutno dodržovat požadavky, které zefektivňují výchovné působení v této instituci.

- A. Požadavek pedagogického ovlivňování volného času - tento požadavek klade na vychovatele, aby vedli děti k plnohodnotnému využívání volného času, seznamovali je s různými zájmovými aktivitami.
- B. Požadavek dobrovolnosti - jedná se o vhodnou motivaci, díky které se budou děti na činnostech podílet dobrovolně.
- C. Požadavek aktivity - děti by měly být aktivní při všech částech činností - plánování, realizace i hodnocení.
- D. Požadavek seberealizace - každý jedinec má možnost projevit své schopnosti a být úspěšný. Prožitek je důležitý pro duševní vývoj člověka.
- E. Požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření - je nutné nabídnout dětem takové činnosti, které jim přinesou odpočinek a relaxaci po celodenním vyučování.
- F. Požadavek zajímavosti a zájmovosti - nabízené činnosti musí být pro děti pestré, zajímavé a přitažlivé.
- G. Požadavek jednoty a specifčnosti vyučování a výchovy mimo vyučování - naplňovat takové výchovně vzdělávací cíle, které vedou k rozvoji osobnosti dítěte (Pávková, 2002).

1.7.3 Podíl rukodělných činností na projektech

Projekty by se také daly popsat jako práce hlavy a práce rukou neboli činnost a poznání. Projekty, kterými se chci zabývat v této práci jsou zaměřeny převážně na rukodělné činnosti.

Tyto činnosti rozvíjí tvořivost, přispívají k trpělivosti, pečlivosti, přesnosti. Důležité jsou vlastní nápady bez použití šablon či jiných vzorů. Práce s různým materiálem rozvíjí v dětech estetické cítění, seznamuje je s různými materiály. Děti pracují ve skupinách a mají podíl odpovědnosti za práci celé skupiny. Rukodělné činnosti mohou být zaměřeny na různý materiál, např. přírodní materiál, modelovací hmoty, papír, textil a stavebnice (Hájek, 2003).

„Častým nešvarem je používání poživatin, např. těstoviny k dekorativním účelům. Stejně tak se nesnažíme chovat za každou cenu „ekologicky“ a nepoužíváme k výrobě dekorativních předmětů odpadové materiály, jako jsou plastové lahve, plechovky od nápojů, či předměty nedeformujeme našimi rukodělnými zásahy. Učme děti, že všechno má svou funkci a místo v životě člověka.“ (Hájek, 2003, s. 103, 2003). J. Vodáková uvádí: „Praktické činnosti s různými materiály včetně odpadových, s rostlinami i s potravinami mohou plnit řadu úkolů v oblasti výchovy, vzdělávání a pedagogické diagnostiky. Při správném využití mohou sloužit i nápravě některých nedostatků v oblasti jemné motoriky a smyslového poznávání, jsou součástí terapie různých typů postižených dětí i dospělých osob.“ (Vodáková, 2005, s. 6)

Shrnutím obou názorů je rozvíjet u dětí tvořivost a volit takové náměty, u nichž nemusíme kombinovat různé materiály tak, že je nelze oddělit poté, co se výrobky stanou odpadem.

1-7.4 Charakteristika přírodních a odpadových materiálů

Přírodními materiály označujeme materiály, které můžeme najít v přírodě. Získávají se velice jednoduše, a to sběrem. Přírodní materiály můžeme rozdělit na rostlinné (např. větvičky, listy, šišky, semena), živočišné (např. ulity, peří) a přírodniny nerostného původu (např. horniny, oblázky).

S přírodninami je nutno dodržovat bezpečnou a hygienickou práci, zařazujeme přírodniny, které nejsou jedovaté a nevyvolávají alergické reakce.

Přírodní materiály můžeme využívat buď v přirozeném stavu nebo se mohou různě upravovat, barvit, sušit atd. (Honzíková, Michálková, Vodáková, 2000).

S odpadovými materiály souvisí pojem „reutilizace“. Jedná se o znovupoužití materiálů, které by jinak skončily mezi odpadovými materiály. Mezi odpadové materiály patří všechny předměty, které již vlastník nepotřebuje.

Využívání odpadových materiálů lze zahrnout do enviromentální výchovy, zároveň rozvíjí tvořivost a jemnou motoriku. Prakticky zaměřené předměty učí děti neplýtvat energií a přírodními zdroji, nevytvářet zbytečný odpad, odpad třídit či jinak využít.

1.8 Cíle praktických činností v základním školství

Podle Vzdělávacího programu ZŠ (2001, s. 232 a 233) je cílem zajistit, aby žáci:

- získali základní praktické dovednosti a návyky z různých oblastí zejména při ručním opracování dostupných vhodných materiálů, při elektronických pracích, pěstitelských činnostech, základních činnostech v domácnosti apod.
- poznali vybrané materiály a jejich užité vlastnosti, suroviny, plodiny, naučili se volit a používat při práci vhodné nástroje, nářadí, pomůcky, pracovat s dostupnou technikou včetně techniky výpočetní (na uživatelské úrovni) a osvojili si jednoduché pracovní postupy potřebné pro běžný život
osvojili si zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce, základy organizace a plánování práce a technologické kázně
vytvářeli si aktivní vztah k ochraně a tvorbě životního prostředí a pozitivní postoj k řešení ekologických problémů
získali orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce
- vytvářeli pozitivní vztah k práci a racionální, odpovědný a tvořivý postoj k vlastní činnosti a její kvalitě
získali prvotní poznatky a dovednosti významné pro jejich další životní a profesní orientaci
pro každý tématický celek a oblast je vymezeno, co by měl žák umět, t. j. jsou specifikovány cíle pro danou oblast a stupeň školy (Vodáková, Dytrtová, Cettlová, Beránek, 2007, s. 13-14).

Podle Rámcového vzdělávacího programu jsou prakticky zaměřené předměty zařazeny do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Pro 1. stupeň se vztahuje k práci s drobným materiálem, konstruktivním činnostem, pěstitelským pracím a přípravě pokrmů.

Pro 2. stupeň je zaměřen na práci s technickými materiály, design a konstruování, pěstitelské práce a chovatelství, provoz a údržbu domácnosti, přípravu pokrmů, práci s laboratorní technikou a využití digitálních technologií.

Cílem je:

vytvářet pozitivní vztah k práci

- osvojení základních pracovních dovedností a návyků k organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů
 - vytrvalost a soustavnost při plnění zadaných úkolů
 - chápání práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci orientace v různých oborech lidské činnosti
 - řešit jednoduché pracovní úlohy s vhodným výběrem materiálu, nástrojů a technologií
- dodržovat zásady bezpečnosti a ochrany při práci
- spolupracovat a pracovat ve skupině i týmu
- dodržovat vymezená pravidla, plnit povinnosti a závazky
 - hledat kompromisní řešení
 - rozhodovat samostatně a nést důsledky svého rozhodování

Rámcové vzdělávací programy se v neposlední řadě týkají i školních družin. Vychovatelky bude pravděpodobně inspirovat též oblast Člověk a jeho svět. Toto téma má dětem poskytnout základní vhled do problematiky člověka, společnosti, přírody, techniky, zdraví atd. Důležité je zařadit aktivity vhodné pro školní družinu, podněcující vlastní prožitky žáků, v nichž lze propojovat hry s realitou. Každé z témat je vhodné doplnit různými didaktickými nástroji - hrou, soutěžemi, kvízem, rozhovorem, ale i různými složkami výtvarnými, dramatickými či hudebními (Hájek, 2007).

2 CÍL PRÁCE, ÚKOLY, HYPOTÉZY

2.1 Cíl praktické části práce

Cílem práce je realizovat průzkum zařazování projektů do programu školních družin a navrhnout a ověřit projekty zaměřené na přírodní a odpadový materiál.

2.2 Úkoly

Úkoly této práce jsou:

1. Průzkum zařazení projektů v rámci práce školních družin.
2. Zpracování 3 projektů zaměřených na přírodní a odpadový materiál.
3. Realizace a hodnocení projektů.

2.3 Hypotézy

Hypotéza 1

V průzkumu zařazování projektů v rámci práce školních družin se pravděpodobně dozvím, že ve školních družinách je projektová metoda zařazována často. Oblíbeným materiálem bude asi papír, protože je dostupný, a přírodní materiál, který lze snadno sehnat sběrem. Důležitým aspektem bude spolupráce dětí.

Hypotéza 2

Navrhované projekty děti zaujmou, budou s chutí pracovat. Pravděpodobně se objeví problémy spojené se spoluprací a komunikací dětí.

3 CHARAKTERISTIKA PODMÍNEK PRO REALIZACI PROJEKTŮ, METODIKA PRÁCE A REALIZACE PROJEKTŮ

3.1 Charakteristika školy, školní družiny a účastníků projektů

3.1.1 Charakteristika prostředí školy

Škola, ve které pracuji již sedmým rokem jako učitelka v přípravném ročníku a vychovatelka ve školní družině, nese název Základní škola Martina Luthera. Již podle názvu je zřejmé, že jsme školou církevní s rozšířenou výukou anglického jazyka. Vyučuje se zde podle programu Základní škola. V přípravném ročníku pracuji společně ještě s jednou kolegyní. Když k nám děti v září nastupují, je jim 5 let. Letos máme ve třídě 21 dětí. Naše škola má celkem 10 tříd, od přípravného ročníku do devátého ročníku. Celkem naší školu navštěvuje 214 dětí.

Naším společným cílem v přípravném ročníku je, aby děti chodily do školy rády, vytvářely si mezi sebou kamarádské vztahy, snažily se řešit případné konflikty mezi sebou a hlavně formou hry získaly základní dovednosti z anglického jazyka a ostatních předmětů. A to vše pro zdárný nástup do první třídy.

Školní družina u nás funguje sedmým rokem. Je určena pro děti přípravného, 1. a 2. ročníku. Ze začátku byl její program uskutečňován tak, že každý den byl zaměřen na určitou zájmovou činnost (pondělí - hrajeme si na počítačích, úterý - výtvarné aktivity, středa - hrátky s angličtinou, čtvrtek - zpíváme si, hrajeme si, pátek - sportovní hry). Od loňského roku je struktura programu jiná. Každý měsíc se zabýváme určitým tématickým celkem, tématem či projektem.

Od letošního roku se naše družina rozrostla na 2 oddělení, s celkovým počtem 41 dětí. Z přípravného ročníku navštěvuje družinu celkem 18 dětí (9 chlapců a 9 dívek), z prvního ročníku 16 dětí (4 chlapci a 12 dívek) a z ročníku druhého 7 dětí (2 chlapci a 5 dívek). V každém oddělení jsou smíšené věkové kategorie. Docházka dětí je nepravidelná, tzn. dle přihlášení navštěvují děti družinu v různé dny.

Důležitým úkolem pro nás - vychovatelky - je naplnit čas strávený v družině smysluplnými aktivitami, seznámením s různými druhy zájmových činností a vytvářením pozitivních vztahů mezi dětmi.

Metodu projektu zařazujeme pravidelně a musím uznat, že děti „výuka“ touto formou velice baví. Každý projekt je pro děti určitým přínosem, a dokáží si uvědomit, co se jim společně povedlo či nepovedlo a jak mají být příště úspěšnější.

3.1.2 Charakteristika účastníků projektu a podmínek pro realizaci projektů

Do všech třech projektů se zapojilo celkem 8 dětí z přípravného ročníku (6 dívek, 2 chlapci) a 7 dětí z první třídy (samé dívky). Důvodem, proč se zapojuje málo chlapců do projektů, je určitě všeobecně nízký počet chlapců v oddělení v době konání projektů ve středu (5) a i malý zájem o pracovní činnosti. Naopak u některých dětí, které se zapojily do více než jednoho projektu (6), se projevuje velký zájem o tvořivé činnosti.

Účast v projektu byla pro děti dobrovolná. Kdo se projektu zúčastnit nechtěl, trávil čas v druhém oddělení školní družiny.

Projekty se uskutečňovaly v jednom z oddělení školní družiny, kde jsou k dispozici stoly, které se dají spojit pro skupinovou práci, velký koberec pro didaktické hry, tabule a jiná místa pro výstavu výrobků.

3.2 Metodika průzkumu zařazení projektů v rámci práce školních družin

Formou dotazníku jsem zjišťovala, zda ŠD používají projektovou metodu, zda do projektů zařazují rukodělné činnosti a jaký materiál využívají. Dotazník jsem rozdala 10 vychovatelkám, které pracují ve školní družině. Jedná se o kolegyně, které se mnou studují obor Vychovatelství. Dále jsem předala dotazníky 5 bývalým kolegyním, se kterými jsem dříve pracovala. Zpět vyplněných se mi jich vrátilo 10. Důvodem nevrácení zbylých 5 dotazníků byl pravděpodobně nezájem o vyplnění dotazníku či o téma projektové metody.

Otázky v dotazníku

1. S jak starými dětmi pracujete?

- a. 1. ročník
- b. 2. ročník
- c. 3. ročník
- d. 4. ročník
- e. 5. ročník

2. Zařazujete projekty do činnosti Vaší ŠD?

- a. ano
- b. ne (v případě, že jste si vybrali tuto odpověď, neodpovídejte na otázky č. 3,5)

3. Jak často zařazujete projekty do programu ^vSD?

- a. každý měsíc
- b. občas
- c. jednou do roka
- d.

4. Jaké materiály používáte při rukodělných činnostech nejčastěji? Zakroužkujte 3 nejpoužívanější.

- a. přírodní materiály
- b. papír, karton, lepenka
- c. modelovací a licí hmoty
- d. textilie
- e. odpadový a zbytkový materiál
- f. jiný materiál - napište který

5. Co preferujete v průběhu realizace projektů?

- a. spolupráci dětí
- b. prožitek
- c. aktivní zapojení
- d. podíl dětí na obsahu (tématu) projektu
- e. jiné -

3.3 Metodika přípravy a realizace projektů

3.3.1 Projekt zaměřený na přírodní materiál - metodika přípravy

Tento projekt vznikl na popud dětí, které do školy nosily různý přírodní materiál, který nabízí roční období podzim.

Nejprve jsem formulovala záměr projektu, poté jsem nejprve sama a následně s dětmi udělala plán, zařadila jsem různé činnosti, připravila pomůcky a rozdělila úkoly. Po rozdělení rolí a nashromáždění materiálu jsme se pustili do vlastní realizace projektu. Na závěr jsme s dětmi hodnotily průběh celého projektu a uspořádaly výstavu všech výrobků a skřítek.

Název projektu: „Lesní toulky skřítky Šišky“

Datum realizace: září - říjen 2007 (vždy ve středu - 6 lekcí: 12.9., 19.9., 26.9., 3.10., 10.10., 17.10.)

Typ projektu: středně dlouhý

Místo konání: třída ŠD

Navrhovatel projektu: děti ŠD

Počet zapojených dětí: 6 (3 děti z přípravného ročníku, 3 děti z 1. ročníku)

Cíl projektu:

- seznámit děti s přírodním materiálem
- vymyslet způsoby využití přírodního materiálu a nápady zrealizovat
- seznámit děti s životem v lese
- vzbudit v dětech tvořivost, rozvíjet spolupráci, posílit jejich sebevědomí

Motivace:

celým projektem nás provázel skřítek Šiška, jehož jméno vymyslely děti
motivací byl příběh skřítky, který se toulá podzimní přírodou a hledá materiály,
ze kterých by si mohl něco hezkého vyrobit

Metody práce:

a) brainstorming

- úkolem dětí je říkat, a poté namalovat na tabuli vše, co je napadne, když se řekne přírodní materiál

b) didaktické hry

- rozeznávání základních druhů listů
- pexeso - poznaj lesní zvířátko
- hádanky - co dobrého můžeš najít v lese
- poznávání zvuků lesa
- hry rozvíjející smyslové vnímání s přírodním materiálem

c) rozhovor

- rozhovory v průběhu projektu i při závěrečném hodnocení

Integrace předmětů:

- a) pracovní činnosti - výrobky z přírodních materiálů
- b) výtvarná výchova - výtvarné dotváření některých výrobků
- c) přírodověda - poznávání listů, zvířat, života v lese, sběr přírodního materiálu
- d) estetická výchova - krásy podzimu (barvy)

Plán námětů činností:

1. lekce - úvod

- metodou brainstorming zjistit, které přírodniny děti znají
- společný výběr přírodnin
- rozdělení úkolů: obstarání přírodnin a vytvoření návrhu jednoho výrobku dle zájmu a domluvy dětí
- vymyslet název projektu
- zadat úkol na výrobu skřítky
- seznámit děti s průběhem každé lekce: 1. výroba mnou navrženého výrobku
2. výrobek dítěte, který si zhotoví také i ostatní
3. didaktická hra

2. lekce - Listy

A. Lesní strašidylka (návrh pedagoga)

Pomůcky: papírový talířek, 2 dílky z plata od vajec, listí, lepidlo, vodové barvy

Postup:

- na papírový talířek přilepit 2 dílky z plata od vajec znázorňující oči
- zesponu talířku přilepit listy znázorňující vlasy nebo ruce a nohy
tácek pomalovat vodovými barvami
- po zaschnutí fixem domalovat obličej.

B. Obrázky z listů (návrh Hedviky z přípravného ročníku)

Pomůcky: čtvrtka A3, listí, lepidlo, fix

Postup:

- z listů různých tvarů seskládat a poté přilepit a dokreslit libovolné zvířátko

C. Druhy listů (didaktická hra s prvky výtvarné výchovy)

Pomůcky: nakopírované předkreslené různé druhy listů, lepidlo, dřívka, vodové barvy, klovatina, štětce, encyklopedie

Postup:

předkreslený list orámovat dřívky

list natřít klovatinou, poté do ní zapouštět vodové barvy

Cíl: naučit děti rozeznávat různé druhy listů, práce s encyklopedií

3. lekce - Skořápky od ořechů

A. Zvířátka (Anagram, 1997) - návrh pedagoga

Pomůcky: skořápky od ořechů, čtvrtka, nůžky, lepidlo, fixy

Postup:

- nakreslit libovolné zvířátko či obkreslit šablonu s připraveným zvířátkem
- vystříhnout, dolepit skořápku jako část těla
- dokreslit zbývající části těla

B. Kouzelné oříšky (návrh Matěje z přípravného ročníku)

Pomůcky: skořápky od ořechů, lepidlo, malinké drobnosti, vodové barvy

Postup:

- skořápky od oříšků nabarvit
- dát do nich malou drobnost
- slepit je k sobě

C. Lesní zvířátka (didaktická hra)

Pomůcky: pexeso

Postup:

- zahrát si pexeso s obrázky lesních zvířat
- pojmenovat zvířata, popř. jejich mláďata
- 2 body pro toho, kdo najde a pojmenuje lesní zvíře

4. lekce - Jablka

A. Křížaly (návrh pedagoga)

Pomůcky: jablíčka, příborový nůž, papír

Postup:

- jablíčka omýt, rozpůlit na půlku, vyndat jádřinec
- rozkrájet jablíčka na měsíčky
- nechat uschnout na papíře v blízkosti topení,
- po uschnutí konzumovat

B. Lodičky (návrh Anny z 1. třídy)

Pomůcky: jablíčka, párátko, plátek tvrdého sýra, příborový nůž

Postup:

- jablíčka umýt
- rozříznout na půlky, vyndat jádřinec
- nařezat měsíčky
- ze sýra vykrojit trojúhelník a spojit s jablíčkem párátkem (plachetnice)

C. Co dobrého můžeme najít v lese (didaktická hra)

Pomůcky: kniha hádanek Hádáš, hádám, hádáme (Pospíšilová, 2007)

Postup:

- předčítání a hádání hádanek, téma: co dobrého se dá najít v lese

5. lekce - Žaludy, kaštiny, šišky, listy

A. Lesní mandala (návrh pedagoga)

Pomůcky: plachta, žaludy, kaštiny, šišky, listy

Postup:

- pojmenovat přírodní materiál
- vytvořit mandalu

B. Miminka (návrh Barbory z 1. třídy)

Pomůcky: skořápky od ořechů, žaludy, bílá a červená tempera, lepidlo, štětec

Postup:

- domalovat žaludu obličej
- vlepít do skořápky od ořechu

C. Zvuky lesa (didaktická hra)

Pomůcky: CD „Poslechni a poznej zvuky I., II.“ (Orfeus, 2005)

Postup:

- poznat, které zvuky pocházejí z lesa
- rozpoznat, co nebo koho děti slyší

6. lekce - závěr

A. Hry rozvíjející smyslové vnímání s přírodním materiálem (návrh pedagoga):

- Hmat - poznat podle hmatu, co patří a nepatří do lesa
- Sluch - poznat hlasy zvířat z CD
- Čich - poznat různé vůně
- Zrak - poznat, který předmět po zakrytí chybí
- Chut' - poznat podle chuti různé ovoce

B. Výstava výrobků a skřítek

3.3.2 Projekt zaměřený na přírodní materiál - realizace projektu

1. lekce - úvod

Projekt jsme zahájili metodou zvanou „brainstorming“. Děti měly za úkol říkat, a poté namalovat na tabuli vše, co je napadlo, když se řekne přírodní materiál (neboli věci, které najdou v přírodě a lze z nich něco vyrobit).

Poté jsme se společně domluvili, z jakého materiálu by chtěly děti zhotovovat výrobky. Každý účastník projektu dostal úkol obstarat a donést jeden přírodní materiál a vymyslet jednoduchý výrobek (s rodiči, z knížky, z časopisu,...), který by se dal z tohoto materiálu zhotovit.

Během celého projektu mohly děti doma vyrábět skřítky z přírodního materiálu, kterého měly přinést na poslední projektový den.

Při výběru názvu pro tento projekt navrhl každý jeden. Poté děti hlasovaly, který se jim nejvíce líbí.

2. lekce - Listí

A. Lesní strašidýlka (návrh pedagoga)

Pomůcky: papírový talířek, 2 dílky z plata od vajec, listy, lepidlo, vodové barvy

Děti měly za úkol zhotovit a domalovat lesní strašidýlko. Základem byl kulatý papírový tácek, který se dotvořil listy a domaloval. Každé z dětí vytvořilo dle fantazie různé strašidlo. Někdo využil listů jako vlasů, jiný zase jako nohou a rukou. Po ukončení práce jsme skřítky opřeli o zeď a povídali si o nich.

B. Obrázky z listů (návrh Hedviky z přípravného ročníku)

Pomůcky: čtvrtka A3, listy, lepidlo, fix

Hedvika přinesla na ukázkou jeden obrázek z listů, který společně se sestrou zhotovila na ukázkou. Přinesla listy různých tvarů. Společně jsme dětem poradily, že si mají nejdříve různé listy pouze vyzkoušet položit na čtvrtku a teprve, až se jim bude obrázek líbit, nalepit jej na čtvrtku. Všechny děti vytvářely obrázky zvířátek. Na závěr děti vyprávěly, co o zvířátku, které zhotovily, všechno ví.

C. Druhy listů (didaktická hra s prvky výtvarné výchovy)

Pomůcky: nakopírované předkreslené různé druhy listů, lepidlo, zdravotnická dřívka, vodové barvy, klovatina, štětce, encyklopedie

Děti dostaly na výběr řadu listů, které byly nakopírovány jako malé kartičky. Každý si vybral jeden či více listů, zapouštěním vodových barev do klovatiny ho vybarvil a dřívky dotvořil rámeček. Po úklidu pomůcek jsme si společně povídali, jaké listy patří k jakému stromu. Nápomocné nám k tomu byly různé encyklopedie, které se týkaly přírody.

3. lekce - Skořápky od ořechů

A. Zvířátka (Anagram, 1997) - návrh pedagoga

Pomůcky: skořápky od ořechů, čtvrtka, nůžky, lepidlo, fix

Děti měly za úkol vytvořit z papíru takové zvířátko, jehož částí by mohla být skořápka od ořechu. Děti např. zhotovily želvy. Pro případ, že by děti nevymyslely vlastní zvířátko, byly připravené šablony.

B. Kouzelné oříšky (návrh Matěje z přípravného ročníku)

Pomůcky: skořápky od ořechů, lepidlo, malinké drobnosti, vodové barvy

S přípravou a nápadem pomohla Matějovi jeho maminka. Dle Matějovo vyprávění se nechali inspirovat pohádkou Tři oříšky pro Popelku. Matěj vysvětlil dětem, jak mají postupovat. Přinesl s sebou i spoustu maličkostí, které děti schovaly do skořápek, které slepily a obarvily. Než barvy zaschly, společně jsme si povídali, komu děti oříšky s překvapením dají, komu by jimi chtěly udělat radost a zda mají rády překvapení.

C. Lesní zvířátka (didaktická hra)

Pomůcky: pexeso

Společně jsme hráli pexeso. Pravidla hry všechny děti znaly, pouze jsem je doplnila o to, že kdo našel a pojmenoval zvíře, které žije v lese, si napsal na záznamový arch 2 body.

4. lekce - Jablíčka

A. Křížaly (návrh pedagoga)

Pomůcky: jablíčka, příborový nůž, papír

Lekci jsme zahájili povídáním o tom, že podzim nám nepřináší jen přírodní materiál na různé vyrábění, ale i množství ovoce, jako jsou např. jablíčka. Co všechno se dá udělat z jableček, nebyl pro děti problém vymyslet (jablečný štrůdl, přesnídávka, dort, žemlovka,..). Společně jsme jablíčka omyli, nakrájeli na měsíčky a nechali je usušit blízko topení.

Na závěr celého projektu jsme měli dobré občerstvení.

B. Lodičky (návrh Anny z 1.třídy)

Pomůcky: jablíčka, párátko, plátek tvrdého sýra, příborový nůž

Anička přišla s nápadem, jak si na jablíčkách nejen pochutnat, ale i si s nimi pohrát. Námět našla společně se svou babičkou v dětské kuchaře. Nakrájet jablíčka na měsíčky a spojit je s párátkem s trojúhelníkem tvrdého sýra, byla pro děti jednoduchá činnost. Než jsme lodičky snědli, povídali jsme si o tom, kam by každý z nás chtěl s takovou lodičkou doplout.

C. Co dobrého můžeme najít v lese (návrh pedagoga)

Pomůcky: kniha hádanek Hádáš, hádám, hádáme (Pospíšilová, 2007)

Nejprve jsem dětem předčítala hádanky, jejichž tajenkou bylo vždy něco dobrého, co se dá najít v lese. Jelikož se hádanky rýmovaly, procvičili jsme si také, co jsou to rýmy, a snažili se nějaké vymyslet sami. Mile mě překvapilo, že hádanky chtěly předčítat i děti samy. Nejednalo se pouze o prvňáčky, ale i děti z přípravného ročníku. Závěr lekce patřil povídání, co děti v lese dělají, s kým tam chodí a co rády jí a sbírají.

5. lekce - Žaludy, kaštiny, šišky, listy

A. Lesní mandala (návrh pedagoga)

Pomůcky: plachta, žaludy, kaštiny, šišky, listy

Děti měly za úkol pojmenovat přírodní materiál, který jsem jim donesla. Vysvětlily jsme si, co je to mandala (kruhový obrázek). Děti se měly domluvit a všichni společně vytvořit jednu mandalu. Děti se úkolu zhostily tak, že si rozdělily materiál a každý vytvořil část mandaly. Kruhový obrázek nás navedl na otázku, co všechno obsahuje kruh (kolo, slunce, knoflík, dort,..).

B. Miminka (návrh Barbory z 1. třídy)

Pomůcky: skořápky od ořechů, žaludy, bílá a červená tempera, lepidlo, štětec

Barborčin návrh na zhotovení miminek vzešel z předchozí mateřské školy, do které Barborka chodila. Na ukázkou přinesla jedno miminko zhotovené. Děti dokreslily na žalud obličej a žalud vlepily do skořápky. Vymyslet jméno pro miminko nebylo pro děti nijak obtížné.

C. Zvuky lesa (didaktická hra)

Pomůcky: CD „Poslechni a poznej zvuky I., II.“ (Orfeus, 2005)

Společně jsme se posadili na koberec a poslouchali různé zvuky, které je možno slyšet v přírodě a v lese. Děti s velkým zájmem poslouchaly a hádaly. Na konci dokonce chtěly samy vymýšlet různé zvuky (datel, sova, vítr,...) a ostatní děti hádaly.

6. lekce - závěr

A. Hry rozvíjející smyslové vnímání (návrh pedagoga)

Závěr projektu jsme zakončili zábavným odpolednem plným her. Hry byly zaměřeny na rozvíjení smyslového vnímání s přírodním materiálem.

Hmatem děti poznávaly, co do lesa patří a co ne. Každý si ze sáčku vytáhl 2 předměty za zády je ohmatál a měl poznat, co to je a zda to patří do lesa (př. šiška, víčko kámen,...).

Po sluchu děti poznávaly různé zvuky zvířat, které jsem jim pouštěla z CD. Slyšeli jsme sovu, vítr, bouřku,...).

Čichem jsme se pokusili poznat, co je to za vůně, které byly v tmavých skleničkách, aby do nich nebylo vidět. Ve skleničkách byla např. skořice, hřebíček.

Zrak jsme procvičovali hrou, ve které měly děti poznat, který předmět chybí. Na stole leželo 6 předmětů. Děti měly zavřené oči a já vždy jeden schovala. Po otevření očí děti hádaly, co chybí.

Se zavřenýma očima měly děti poznávat podle chuti různé ovoce (např. jablko, hrušku,...).

B. Výstava výrobků a skřítků

Na závěr celého projektu jsme všichni společně připravili výstavu výrobků a skřítků, které děti vyráběly doma v průběhu projektu. Výstava se konala na chodbě vedle naší třídy.

3.3.3 Projekt zaměřený na odpadový materiál - metodika přípravy

Tento projekt vznikl z mého popudu. Každý den s dětmi třídíme odpad. Ve třídě, kde je zhruba 20 dětí denně, vzniká spousta odpadu, který zaplňuje naše barevné odpadkové koše. A tak mě napadla myšlenka, že bychom se s dětmi místo vyhazování odpadků mohli pokusit z těchto odložených věcí něco hezkého a praktického vyrobit. A tak se zrodil záměr druhého projektu. Dále jsem vytvořila plán, navrhla výrobky. Děti obstaraly odpadový a další materiál. Pak jsme se pustili do vlastní realizace, která byla pro nás všechny zajímavá. Na závěr jsme vybrali vhodné výrobky, které se prodávaly na našich školních vánočních trzích.

Název projektu: „Třídíme odpad, ale vše se nemusí vyhazovat“

Datum realizace: říjen - listopad 2007 (vždy ve středu - 6 lekcí: 24.10., 1.11., 8.11. 15.11., 22.11., 29.11.)

Typ projektu: středně dlouhý

Místo konání: třída SD

Navrhovatel projektu: vychovatelka

Počet zapojených dětí: 7 (3 děti z přípravného ročníku, 4 děti z 1. ročníku)

Cíl projektu:

- seznámit děti s odpadovým materiálem, jeho tříděním, ale i znovupoužitím
- vzbudit v dětech ekologické cítění, tvořivost, fantazii
- navrhnout prodej výrobků na vánočních trzích

Motivace

- hlavním motivačním faktorem byl pro děti zábavný kviz o odpadcích a jejich třídění
- povídání si o dětech v dětských domovech a o tom, že prodejem výrobků přispějeme na nákup hraček pro ně i pro nás

Metody práce

a. myšlenková mapa

- grafická formulace toho, jaký znají děti odpadový materiál a do kterého kontejneru patří

b. rozhovor

- rozhovory v průběhu projektu i při závěrečném hodnocení

c. vyprávění

- vymyslet příběh o „skřítcích Odpadničcích“

d. didaktická hra

- hra procvičující počítání, barvy a fantazii

Integrace předmětů:

a) pracovní činnosti - výrobky z odpadového materiálu

b) výtvarná výchova - výtvarné dotváření některých výrobků

c) ekologie - ochrana životního prostředí, třídění odpadu

d) český jazyk - vyprávění příběhu

e) pěstičství - pěstování řehy

Plán námětů činností:

1. lekce - úvod

- pomocí myšlenkové mapy zjistit, co děti vědí o třídění a druzích odpadu
- zábavný kvíz o znalostech problematiky třídění odpadu
- rozdělit dětem úlohy, kdo jaký materiál přinese do školy
- připravit vhodné výrobky z odpadového materiálu

2. lekce - Ruličky od toaletního papíru

Muchomůrky

Pomůcky: rulička od toaletního papíru, lepidlo, nůžky, bílý a barevný papír, krepový papír

Postup:

- ruličku obalit bílým papírem
- vystříhnout klobouk, dle fantazie ho dotvořit
- přilepit klobouk k noze houby

3. lekce - Kelímky od jogurtů

A. Skřítek Řeřicháček

Pomůcky: kelímek od jogurtu, barevný papír, lepidlo, půda, řeřicha, těstoviny, mušle, krepový papír

Postup:

- kelímek od jogurtu polepit natrhanými kousky barevného papíru
- obličej dotvořit dle fantazie pomocí těstovin, mušlí,...
- do kelímku nasypat hlínu, zasít řeřichu, která znázorňuje vlasy
- z řeřichy je možné udělat pomazánku či s ní jen posypat chléb namazaný máslem

B) Pomazánka z řeřichy

Pomůcky: chléb, máslo, sýr, řeřicha

Postup:

- zastříhnout skřítkovi vlasy
- namazat chléb máslem
- posypat řeřichou

4. lekce - Zátky od piva, víčka, knoflíky

Obrázky

Pomůcky: čtvrtky, nůžky, lepidlo, potřeby na malování, zátky, víčka, knoflíky, ubrousky

Postup:

děti namalovaly různé obrázky různými technikami

- dotvořit rámečky obrázků knoflíky
- víčky od pet lahví či piva dotvořit klauna nebo svetry

5. lekce - Krabičky od sýrů, plata od vajec

A. Vánoční svícen (Vondrová, 2005)

Pomůcky: krabička od sýra, tempery, štětec, svíčka, větvičky jehličnanů, šišky, mašle, modelína (lepidlo)

Postup:

- nalepit pruh barevného papíru po obvodu krabičky
- do krabičky vlepovat různý materiál

B. Vánoční stromeček

Pomůcky: nastříhané díly z plat od vajec, molitan, vodové barvy, štětec, lepidlo, odlitky sádry

Postup:

- nastříhat díly z plata vajec a obarvit je
- přilepit je na sebe
- dozdobit kousky molitanu a odlítkem sádry

6. lekce - závěr

A. Příběh O skřítkovi Odpadníčkovi

- vymyslet příběh o skřítkovi, který netřídil odpad

B. Zakončení projektu:

- prodej výrobků na vánočních trzích

3.3.4 Projekt zaměřený na odpadový materiál - realizace projektu

1. lekce - úvod

Úvodní lekci jsme věnovali třídění odpadu. Mluvili jsme o tom, jaké máme kontejnery, jaké jsou jejich barvy a co do kterého patří. Formou myšlenkové mapy jsme vše malovali na tabuli.

Poté jsme si s dětmi formou kvízu znalosti opakovali a prohlubovali.

Děti dostaly za úkol vymyslet, který odpadový materiál by se nemusel vyhazovat, ale šlo by z něj ještě něco vyrobit. Povídaly o svých zkušenostech z domova. Nejčastější nápady jsme namalovali na tabuli.

Každé z dětí dostalo za úkol, aby přineslo předem domluvený materiál na určitý den. Já jsem dětem slíbila, že na každou lekci připravím výrobky z těchto materiálů.

2. lekce - Ruličky od toaletního papíru

Muchomůrky

Pomůcky: rulička od toaletního papíru, lepidlo, nůžky, bílý a barevný papír, krepový papír

Hodinu jsme zahájili povídám o houbách. Některé děti znaly hodně druhů hub včetně toho, zda jsou jedlé či jedovaté. Na ukázkou jsem přinesla jednu papírovou muchomůrku. Dětem jsem ale řekla, že kloubeček k ní si mohou zhotovit dle své vlastní fantazie. Hotové houby jsme umístily k oknu, kde tvořily hezkou výzdobu.

3. lekce - Kelímky od jogurtů

A. Skřítek Řeřicháček

Pomůcky: kelímek od jogurtu, barevný papír, lepidlo, půda, řeřicha, těstoviny, mušle, krepový papír

Již samotný název výrobku skřítek „Řeřicháček“ vzbudil u dětí velkou zvědavost.

Kelímek od jogurtu polepily děti kousky natrhaného barevného papíru. Různým nabídnutým materiálem dotvořily skřítkovi obličej. Na otázku, co ještě skřítkovi chybí, zazněla jasná odpověď dětí: „No přece vlasy“. Tak jsme naplnili kelímky půdou a zasadili do ní řeřichu.

Každým dnem jsme poté pozorovali, jak skřítkovi vlasy rostou. Starost o skřítku samozřejmě nekončila vysetím řeřichy, ale i každodenním zaléváním skřítku.

B. Pomazánka z řeřichy

Pomůcky: chléb, máslo, sýr, řeřicha

Na řeřichu jsme se všichni moc těšili a hlavně ti, kteří ji ještě nikdy neochutnali. Chleby jsme si namazali máslem, já jsem řeřichu uřízla, děti ji omyly a nasypaly ji na chleba. Všichni si moc pochutnávali.

4. lekce - Zátky od piva, víčka, knoflíky

Obrázky, didaktická hra s víčky

Pomůcky: čtvrtky, nůžky, lepidlo, potřeby na malování, zátky, víčka, knoflíky, rámeček

Na začátku jsem před děti položila různě barevná víčka. Nejprve jsem zadávala úkoly já, poté ostatní děti. Například měly děti vybrat určitý počet víček, procvičovaly barvy či svou fantazii stavěním různých obrazců.

Poté jsme přešli k pracovním a výtvarným hrátkám. Děti dostaly šablonu šaška či svetrů. Obkreslily ji, vybarvily a dolepily na ni víčka, která měla znázorňovat buď knoflíky nebo míčky. Někteří svůj obrázek zarámovali do rámečku či rámeček dotvořili knoflíky.

5. lekce - Krabičky od sýrů, plata od vajec

A. Vánoční svícen (Vondrová, 2005)

Pomůcky: krabička od sýra, tempery, štětec, modelína (lepidlo), svíčka, větvičky, šišky, mašle

S blížícími se Vánocemi a přípravou na vánoční trhy jsme zahájili výrobu vánočních dekorací. Typickou ozdobou jsou vánoční svícny. Nejdříve děti polepily krabičku od sýra pruhem barevného papíru po jejím obvodu. Dovnitř krabičky pak lepily různé věci dle své fantazie, např. svíčky, větvičky, šišky. Tímto vznikly velmi hezké vánoční svícny.

B. Vánoční stromeček

Pomůcky: nastříhané díly z platů od vajec, molitan, vodové barvy, štětec, odlitky sádry

Symbolem Vánoc je vánoční stromeček. Ten, který jsme zhotovovali my, byl z netradičního materiálu. Z plat od vajíček děti nastříhaly vypouklé díly, které poté nabarvily. Po zaschnutí přilepily díly na sebe a dozdobily kousky molitanu a odlitkem ze sádry, které symbolizovaly vánoční ozdoby a hvězdu.

6. lekce - závěr

A. Příběh O skřítkovi Odpadníčkovi

Naším společným úkolem bylo vymyslet příběh o skřítkovi, který netřídil odpad. Každý vymyslel kousek a ti ostatní na něj navazovali-. Příběh byl velmi krátký, ale každý se snažil o to, aby alespoň trochu přispěl.

B. Prodej výrobků na vánočních trzích

Závěrem celého projektu byly vánoční trhy, na kterých děti prodávaly svoje výrobky. Výtěžek z této akce putoval na nákup hraček do dětského doma a do naší třídy.

3.3.5 Projekt zaměřený na přírodní a odpadový materiál - metodika přípravy

Projekt Vázičky vyplynul ze situace blížících se Vánoc. Převážně holčičky za mnou chodily, že by chtěly vyrábět dárečky. Během celého roku děti sbírají všechno možné (hlavně kytičky a různé rostlinky) a ukládají je do různých nádob. A tak vznikl záměr na výrobu různých váziček. Pak jsem s dětmi vytvořila plán (kdy se co bude vyrábět, kdo přinese materiál, který by se hodil). Po rozdělení úkolů jsme přešli k realizaci. Závěr projektu ukončilo povánoční povídání o tom, kdo koho obdaroval a jaké měl z toho pocity.

Název projektu: „Vázičky jako dárečky pro babičky i tetičky“

Datum realizace: prosinec 2007, leden 2008 (vždy ve středu - 4 lekce- 5 12 12 12 19.12., 9.1.)

Typ projektu: středně dlouhý

Místo konání: třída ŠD

Navrhovatel projektu: děti a vychovatelka

Počet zapojených dětí: 8 (4 děti z přípravného ročníku, 4 děti z 1 ročníku)

Cíl projektu:

- rozvoj tvořivosti
- poukázat na to, že jedna a tatáž věc lze vyrobit z různých materiálů
- seznámení s vánoční tematikou
- zážitek z pocitu při obdarování blízkých

Motivace:

- motivací nám byly blížíící se Vánoce a vytváření dárků pro blízké osoby
- vánoční příběh z knihy

Metody práce:

- a) brainstorming
 - všechny myšlenky, ze kterého odpadu by šly vázičky vyrobit
 - vymýšlení možností, jaké rostliny dát do váziček
- b) rozhovor
 - hovory v průběhu projektu i při závěrečném hodnocení
- c) didaktické hry
 - rozpočítadla
 - hra s písničkou
- pohybová hra

Integrace předmětů:

- a) pracovní činnosti - výrobky z odpadového materiálu
- b) přírodověda - rostliny, které je možno dát do váziček
- c) hudební výchova - písničky o rostlinách
- d) tělesná výchova - pohybová hra
- e) český jazyk - učení rozpočítadel
- f) výtvarná výchova - malování motivů

Plán námětů činností:

1.lekce

- povídání o Vánocích, čtení vánočního příběhu z knihy Vánoční povídání

A. Vázičky ze skleniček od přesnídávek

Pomůcky: skleničky od přesnídávek, barvy na sklo, fólie, papír, tužka, tuje

Postup:

předkreslit vhodný motiv na papír

- motiv překrýt fólií, obrázek obtáhnout černou konturou na fólii
příští den motiv vybarvit
- následující den obrázek z fólie sloupnout a přilepit na čistou skleničku od přesnídávky
na závěr dát do vázičky tuji

B. Rozpočítadlo, názvy rostlin

Postup:

naučit děti rozpočítadlo

- po rozpočítání, na koho se ukáže, musí říci rostlinu, kterou by bylo vhodné dát do vázy

2.lekce

A. Vázičky z lahviček od jogurtových nápojů

Pomůcky: lahvičky od jogurtových nápojů (např. Actimel), lepidlo, nůžky, krepový papír, razítka z brambor, temperové barvy, štětec, stužka, jmelí

Postup:

lahvičky polepit proužky krepového papíru

potiskat razítka z brambor

uvázat stužku

do váziček dát jmelí

B. Písničky o květinách a rostlinách

Postup:

- vymýšlet a zpívat písničky, ve kterých se zpívá o květinách a jiných rostlinách

3. lekce

A. Vázičky z ruliček od toaletního papíru

Pomůcky: ruličky od toaletního papíru, lepidlo, mozaika, makovice

Postup:

- ruličky od toaletního papíru polepit kousky mozaiky
- na ozdobu do nich dát makovice (je možné použít i různé sušené květiny)

B. Pohybová hra „Na hubatou kopřivu“

Pravidla hry:

- jedno dítě je kopřiva a sedí uprostřed kruhu
ostatní děti chodí okolo něj a společně říkají básničku
- po doříkání básničky se kopřiva rozeběhne a koho chytí, půjde na jeho místo

4. lekce - závěr

- děti vázičkami obdarují své blízké o Vánocích
- vyprávění, jaké byly reakce ostatních, kdo si kam vázičku vystavil, co si do ní dal

3.3.6 Projekt zaměřený na přírodní a odpadový materiál - realizace projektu

1. lekce

V úvodu projektu jsme si povídali o Vánocích. Přečtením vánočního příběhu jsme se vánočně naladili.

A. Vázičky ze skleniček od přesnídávek

Pomůcky: skleničky od přesnídávek, barvy na sklo, fólie, papír, tužka, túje

Skleničky od přesnídávek byly velice vhodným materiálem, který připomíná vázičky.

Pro vytvoření motivu na skleničce jsme zvolili techniku malby na sklo.

Pro některé děti to byla první zkušenost s touto technikou. Jednoduchý motiv si děti nejprve předkreslily na papír. Pak na něj položily fólii, na které černou konturou motiv obtáhly. Po zaschnutí jsme motiv z fólie sloupili a dali na sklo. Do váziček jsem na ozdobu dali túji.

B. Rozpočítadla, názvy rostlin

Nejprve na začátku hodiny jsme si povídali o rozpočítadlech. Každý, kdo nějaké znal, ho řekl ostatním. Společně jsme se naučili jedno nové a jednoduché:

„Liška, šiška, pampeliška, zabloudila v lese myška. Ten, ten, ten, vyvede ji ven!" Po zdárném nácviku každý rozpočítával, na koho to vyšlo, musel říci nějakou květinu či rostlinu, kterou znal.

2. lekce

A. Vázičky z lahviček od jogurtových nápojů

Pomůcky: lahvičky od jogurtových nápojů (např. Actimel), lepidlo, nůžky, krepový papír, razítka z brambor, temperové barvy, štětec, stužka, jmelí

Jako další vhodný materiál jsme si zvolili lahvičky od jogurtových nápojů, které též svým tvarem připomínají vázičky. Nejprve děti lahvičku polepily proužky krepového papíru. Připravenými bramborovými razítky vázičku potiskaly. Nakonec už jen daly stužku okolo hrdla vázičky na ozdobu. Do vázičky jsme dali typické vánoční jmelí.

B. Písničky o květinách a rostlinách

Jelikož děti rády zpívají, byla příležitost zpívat nejen vánoční koledy, ale i jiné písničky. Protože nás celým projektem provázely vázičky a květiny, vymýšleli jsem a zpívali písničky, ve kterých se o květinách zpívalo, např. Pod naším okýnkem, Šel zahradník do zahrady,...

3. lekce

A. Vázičky z ruliček od toaletního papíru

Pomůcky: ruličky od toaletního papíru, lepidlo, mozaika, makovice

Nejprve jsme si s dětmi vyprávěli, že jako hezká dekorace slouží i usušené kytičky. Jako vhodné vázičky pro sušené kvítí jsem zvolili ruličku od toaletního papíru.

Tu jsme postupně natřeli lepidlem a pokládali na ni kousky mozaiky, dokud nebyla zaplněná celá. Do hotové vázičky jsme dali makovice.

B. Pohybová hra „Na hubatou kopřivu“

Hra „Na hubatou kopřivu“ byla pro děti příjemným odreagováním. Hru jsme hráli v tělocvičně, protože jsem potřebovali dostatek místa. Uprostřed kruhu sedělo jedno dítě, které znázorňovalo kopřivu. Okolo něj chodily ostatní děti a společně říkaly básničku: „Kopřivo, kopřivo, stojíš trochu nakřivo! Postav se rovně! Co je ti po mně?! Jen tak se válím, a když mohu pálím.“ Na to se kopřiva rozeběhla a začala chytat ostatní. Koho chytla, ten ji pak vystřídal.

4.lekce - závěr

Závěrečné povídání se konalo po Vánocích. Děti vyprávěly, koho vázičkami obdarovaly, popř. kam šije samy vystavily a jaké rostliny do nich daly.

4.1 Průzkum zařazení projektů v rámci práce školních družinVyhodnocení jednotlivých otázek:**1. S jak starými dětmi pracujete?**

- a. 1. ročník
- b. 2. ročník
- c. 3. ročník
- d. 4. ročník
- e. 5. ročník

Vyhodnocení:

Každá vychovatelka pracuje s odlišnou věkovou kategorií dětí. Nelze přesně určit ročník dětí, protože většina dotazovaných má ve třídě děti různého věku (někdy i 3 třídy dohromady). Tato otázka se nedá vyhodnocovat, byla zařazena pro celkový přehled.

2. Zařazujete projekty do činnosti Vaší ŠD?

- a. ano
- b. ne /v případě, že jste si vybrali tuto odpověď, neodpovídejte na otázky č. 3,6,/

Vyhodnocení:

Všech 10 odpovídajících odpovědělo, že do svého programu ŠD projekty zařazují. Je proto zřejmé, že projektová metoda je oblíbenou činností ve školních družinách.

3. Jak často zařazujete projekty do programu ŠD?

- a. každý měsíc
- b. občas
- c. jednou do roka
- d.

Vyhodnocení:

Nejčastější odpovědí dotazovaných bylo, že projekty do programu svých školních družin zařazují podle určitých daných okolností - roční období, svátky, akce školy,.... Pouze jedna odpověď byla, že projekty jsou zařazovány každý měsíc.

4. Jaké materiály používáte při rukodělných činnostech nejčastěji? Zakroužkujte 3 nejpoužívanější.

- a. přírodní materiály
- b. papír, karton, lepenka
- c. modelovací a licí hmoty
- d. textilie
- e. odpadový a zbytkový materiál
- f. jiný materiál - napište který

Vyhodnocení:

Všichni dotazovaní odpověděli, že nejpoužívanějším materiálem pro výrobky dětí jsou přírodní materiály a papír. Myslím si, že je to pochopitelné, papír je dostupný stejně jako přírodní materiály. Jako třetí nejpoužívanější materiál byly uváděny ostatní varianty.

5. Co preferujete v průběhu realizace projektů?

- a. spolupráci dětí
- b. prožitek
- c. aktivní zapojení
- d. podíl dětí na obsahu (tématu) projektu
- e. jiné -

Vyhodnocení:

Každý dotazovaný považuje za nejdůležitější při projektové metodě spolupráci dětí a prožitek. Pouze 3 dotazované preferovaly aktivní zapojení. Podíl dětí na obsahu (tématu) projektu nikdo nezvolil. Je vidět, že děti mají malou možnost podílet se na výběru tématu. Ve většině případů je navrhovatelem projektu sama vychovatelka.

Celkové vyhodnocení:

Vychovatelky ve školních družinách pracují se smíšenými skupinami dětí z různých ročníků. Do své činnosti zařazují projekty. Četnost zařazení projektů záleží na určitých příležitostech. Nejpoužívanějšími materiály při rukodělných činnostech jsou materiály přírodní a papír. Důležitým aspektem při tvorbě a realizaci projektů je spolupráce dětí a jejich prožitek.

4.2 Projekty ve školní družině

4.2.1 Projekt zaměřený na přírodní materiál

Název projektu: „Lesní toučky skřítky Šišky“

Pozitiva projektu

- děti přišly s návrhem projektu samy, těšily se na společnou výrobu z přírodních materiálů
 - rozdělení úkolů, zajištění materiálu, i vymyšlení výrobku pro ostatní vzbuzovalo v dětech pocit, že jsou tvůrci a organizátory projektu
 - snadná dostupnost materiálu, nestál žádné peníze
 - spolupráce rodičů jednak při vymýšlení výrobků, jednak při vytváření lesního skřítky
- rozvoj tvořivosti a fantazie dětí při zhotovování výrobků
pomoc starších žáků mladším se zhotovením výrobků

Negativa projektu

- některé lekce byly příliš dlouhé, děti ztrácely pozornost

Pedagogická reflexe, poznámky k projektu

Projekt byl i pro mě zajímavý. Každý výrobek jsem si s dětmi také vyrobila, snažila jsem se být jejich partnerem. Překvapila mě rozdílná časová délka při zhotovování výrobků. Toto jsem využila při rozvoji spolupráce a vzájemné pomoci dětí. Na příště by bylo spíše lepší připravit nějaké doplňující pracovní materiály.

A dítě, které by skončilo dříve, by se samo rozhodlo, zda chce jít pomoci kamarádovi nebo pracovat na dalším úkolu.

4.2.2 Projekt zaměřený na odpadový materiál

Název projektu: „Třídíme odpad, ale vše se nemusí vyhazovat“

Pozitiva projektu

- zajímavý projekt, děti se seznámily s využitím různého materiálu, který by jinak vyhodily
radost a chuť dětí při zhotovování výrobků
seznámení s enviromentální výchovou a tříděním odpadu
- výrobky byly vystaveny a prodány na vánočních trzích, výtěžek z této akce byl použit na nákup hraček do třídy i pro děti do DD

Negativa projektu

- důsledkem použití velkého množství materiálu vznikl po ukončení výroby velký nepořádek a děti ho nechtěly uklízet

Pedagogická reflexe, poznámky k projektu

Projekt byl náročný na přípravu jednotlivých výrobků. Některým dětem jsem musela pomoci s výrobou. Cílem projektu pro mě bylo ukázat dětem, co všechno se dá vyrobit z věcí, které by jinak skončily v koši. Velice dobře fungovala spolupráce a pomoc starších dětí mladším.

4.2.3 Projekt zaměřený na přírodní a odpadový materiál

Název projektu: „Vázičky jako dárečky pro babičky i tetičky“

Pozitiva projektu

- rozvoj tvořivosti a jemné motoriky, při výrobě byla velice důležitá pečlivost
- rozvíjení zvědavosti a myšlení dětí (z čeho všeho se dá vyrobit jedna a tatáž věc)
radost z práce

Negativa projektu

- jelikož se jednalo o projekt krátkodobý, děti pracovaly s chutí, vytrvalostí a pečlivostí, nezaznamenala jsem žádná negativa

Pedagogická reflexe, poznámky k projektu

Projekt hodnotím jako velice zdařilý. Všechny výrobky jsem zhotovovala společně s dětmi, navzájem jsme si pomáhali, komunikovali mezi sebou a povzbuzovali se ve vytrvalosti. Všechny nás těšilo, že budeme moci udělat radost našim blízkým.

4.3 Diagnostické metody při hodnocení projektů

Diagnostické metody, které jsem využila při hodnocení projektů:

- pozorování (soustředění se na určitý úkol, samostatnost při práci, schopnost spolupráce, vytrvalost,...)
- rozbor a hodnocení výsledků práce (originalita, čistota práce, výrobek dle návodu,...)
- rozhovor (zjišťování názorů, hodnocení vlastní práce, problémů,...)

4.4 Hodnocení projektů dětmi a pedagogem

Hodnocení projektů dětmi

- projekty děti hodnotily jako zajímavé, velice je bavilo vyrábění
- jako oblíbené se jim jevily i ostatní aktivity projektů (hry, zpívání,...)

Hodnocení práce dětí pedagogem

velký zájem o zhotovování výrobků, chuť do práce

- tvořivost a fantazie při zhotovování některých výrobků
- u některých dětí chyběla trpělivost a pečlivost při práci
- děti byly schopné hodnotit výrobky i chování druhých
- své chování a výrobky neuměly kriticky ohodnotit
- každé z dětí se snažilo, aby jeho výrobek byl hezký, proto ho v konečné fázi hodnotil jako zdařilý, což si myslím, že je v jejich věku normální)
- problémy v komunikaci mezi dětmi, např. při půjčování pomůcek či střídání se /[^] o ně

Návrhy řešení

- zařazovat jednodušší výrobky, aby se u dětí neztrácela pozornost
rozvíjet sociální dovednosti
- častěji zařazovat hodnocení prací, aby se děti naučily být kritické
- důsledněji seznámit děti s pravidly celé lekce, tudíž i uklízení po sobě

4.5 Zhodnocení platnosti hypotéz

Hypotéza 1

Hypotéza ohledně průzkumu zařazování projektů v rámci činností školních družin byla částečně potvrzena. Ze svého hlediska zařazování projektů jsem se domnívala, že ostatní vychovatelky zařazují projekty často. Z dotazníku vyšlo najevo, že je to jen občas, a to u různých příležitostí (svátky, významné dny, projekty vyplývající z určitých situací). Nejpoužívanější materiály jsou opravdu papír a přírodní materiály a důležitým aspektem je spolupráce dětí.

Hypotéza 2

Zcela se potvrdila hypotéza, že děti budou pracovat s chutí a vyrábění je bude velice bavit. Částečně se potvrdily problémy spojené se spoluprací a komunikací dětí. Děti spolupracovaly ve všech třech projektech bez problémů. V některých případech nastaly pouze problémy s komunikací při půjčování pomůcek a střídání se o ně.

Závěr

Do školních družin určitě patří projektová metoda. Jak při vyučování, tak v družině by neměla být metodou jedinou, ale spíše doplňkovou. Z důvodu střídání dětí v družině v jednotlivých dnech se mi osvědčilo provádět projekt v jeden určitý den v týdnu. To, že naše školní družina má 2 oddělení, mi napomohlo k tomu, že projektu se mohly zúčastnit pouze děti, které měly opravdu zájem. Vyrábění či zhotovování různých výrobků je pro děti naší školní družiny nejoblíbenější činností. Převážně se zapojují dívky, i když i někteří chlapci jeví o tuto činnost zájem. V projektu je důležitá fáze příprav. Nejde však jen o předem domluvený a připravený program s dětmi, ale i o pohotové reagování na podněty, které přicházejí od dětí spontánně. Velice motivující je pro děti ukázka již zhotoveného výrobku či pokud jsem s nimi já sama vyráběla daný výrobek. Nejdůležitějšími prvky při projektech se mi jeví spolupráce dětí a pokus o zhodnocení vlastní práce i práce druhých. Všechny projekty uvedené v této práci byly zaměřeny na pracovní činnosti s přírodním a odpadovým materiálem. Oba tyto materiály jsou snadno dostupné, tudíž se na jejich sběru mohli podílet všichni účastníci projektu. Zvláště odpadový materiál byl pro děti zajímavý. Při rukodělných činnostech se u dětí rozvíjela fantazie a tvořivost. Byly vidět rozdíly v pečlivosti, čistotě, přesnosti a trpělivosti. I přesto pracovaly všechny děti se zvědavostí, chutí a nasazením. Kombinace různých didaktických her a zhotovování výrobků přispěla k většímu udržení pozornosti a zajímavosti pro děti. Ve všech projektech jsem se snažila být spolutvůrcem či partnerem a jen taktně korigovat nežádoucí chování, ke kterému zřídka docházelo, když děti nechtěly spolupracovat. Při hodnocení projektu mi byly nápomocny moje kolegyně ve školní družině, které nám všem tu a tam pomáhaly při výrobě či sledovaly průběh projektu z povzdálí. Na závěr projektu je vhodné udělat výstavu, pozvat rodiče či uskutečnit prodej výrobků.

Velice motivující je pochvala dětí od rodičů, popovídání si s dětmi o projektu či společné setkání všech, kteří se na projektu podíleli.

Na závěr bych chtěla dodat poslední větu: Projekty se neučí jen děti, ale i vychovatelé sami. A jak se říká „chybami se člověk učí“, tak je to v projektu a i v celém životě. Co se mi dnes nepovedlo, zítra napravím.

Přehled použitých informačních zdrojů

BRAUN, R. *Pedagogicko psychologická diagnostika*. Praha: UK 2003.

COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2006.

HÁJEK, B. *Školní družina*. Praha: PortápOOS.

HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. Praha: UK 2003.

HONZÍKOVÁ, J., MICHÁLKOVÁ, L., VODÁKOVÁ, J. *Praktické činnosti II*. Praha: UK 2000.

KAŠOVÁ, J. a kol. *Škola trochu jinak*. Kroměříž: Iuventa, 1995.

KRETKOVÁ, H. *Projekty v práci mateřských škol*. <http://www.rvp.cz/clanek/38/922>., [cit. 13. září 2007].

MAZÁČOVÁ, N. *Možnosti a meze projektové výuky v současné škole*. <http://www.rvp.cz/clanek/1288> , [cit. 22. února 2008].

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál 2002.

PLESNÁ, L. *Projekty*, <http://www.ucitelske-listy.cz/Ucitelske-listy/Ar.asp?Ari=102852&cai=2149>., [cit. 13. září 2007].

PRÁŠILOVÁ, M. *Projektování v mateřské škole*. Olomouc: Hanex, 2004.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2003.

RAŠKOVÁ, M. *Nebojte se projektové metody*. Praha: Informatorium 4/2006.

TOPP. *Výrobky z přírodních materiálů*. Praha: Anagram 1997.

VODÁKOVÁ, J. *Praktické činnosti III*. Praha: UK 2005.

VODÁKOVÁ, J., DYTRTOVÁ, R., CETTLOVÁ, M., BERÁNEK, V.
Speciální pracovní výchova a ergoterapie. Praha: UK 2007.

VONDROVÁ, P. *Výtvarné hry pro nejmenší aneb Tvoříme po celý rok*.
Praha: Grada 2005.

PŘÍLOHA

Příloha č. 1 - fotografie z projektu „Lesní toulky skřítků Šišky“

Příloha č. 2 - fotografie z projektu „Třídíme odpad, ale vše se nemusí vyhazovat“

Příloha č. 3 - fotografie z projektu „Vázičky jako dárečky pro babičky i tetičky“

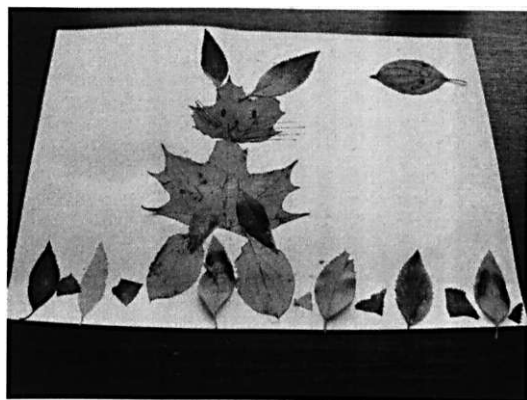
Příloha k tématu závěrečné bakalářské práce

Příloha 1 - projekt „Lesní toulky skřítko Šišky“

Lesní strašidýlka

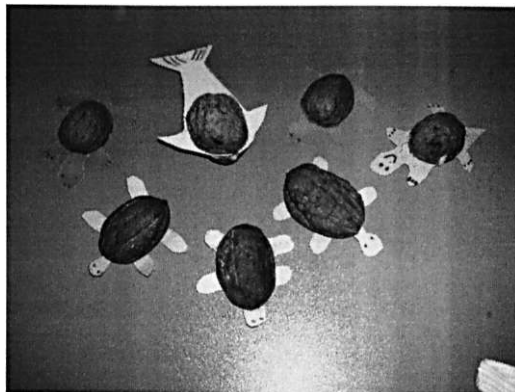
Obrázky z listů

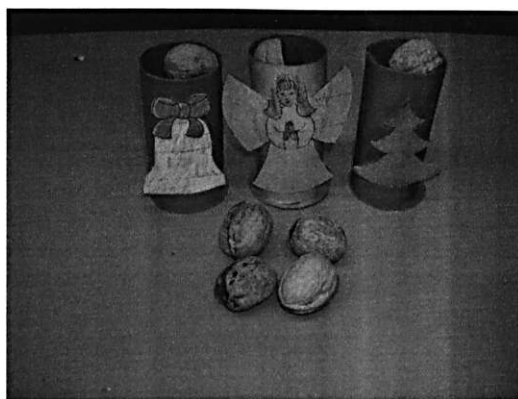
Druhy listů

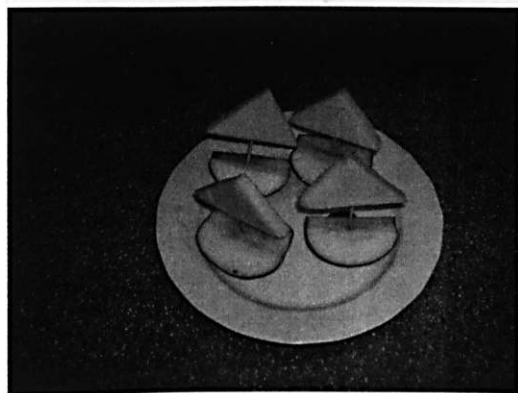
Zvířátka

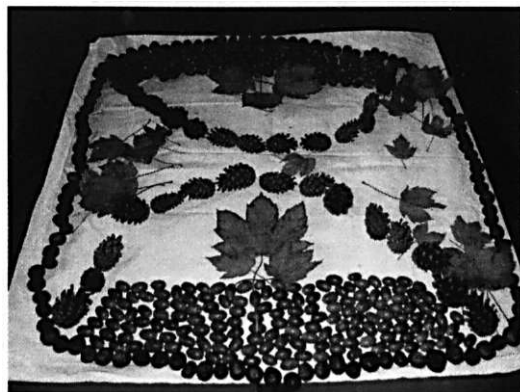
Kouzelné oříšky

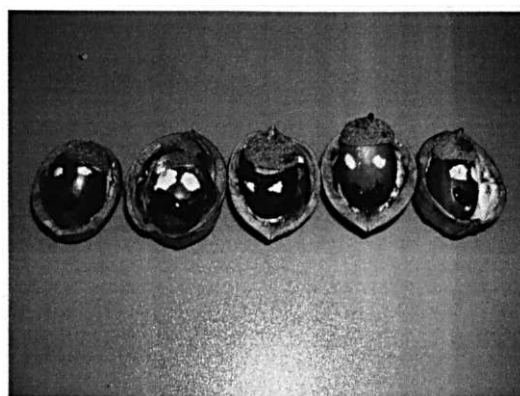
Lodičky

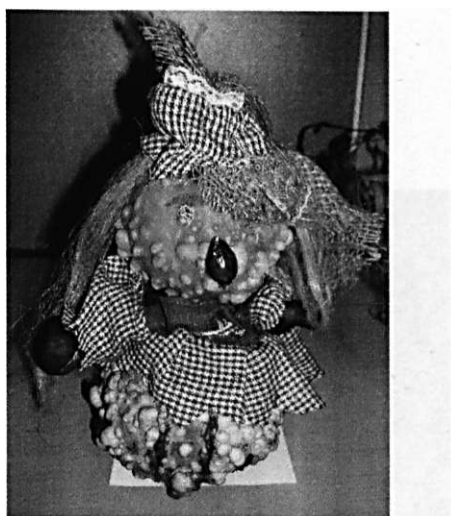
Lesní mandala

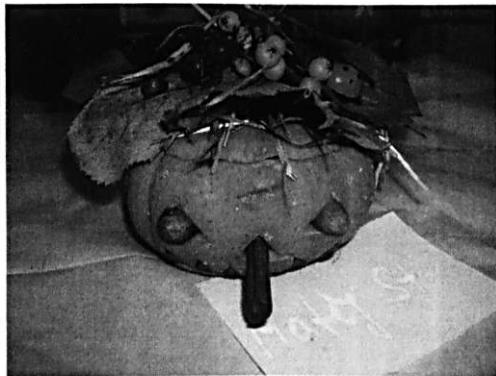

Miminka

Skřítkové:

1. Hlízeny odložit, ale více se nemají vyhazovat

Příloha 2 - projekt „ Třídíme odpad, ale vše se nemusí vyhazovat"

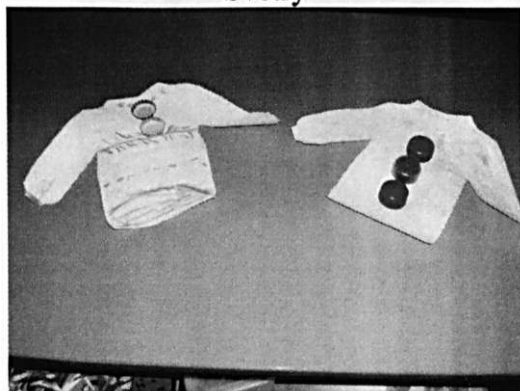
Muchomůrky

Skřítek Řeřicháček

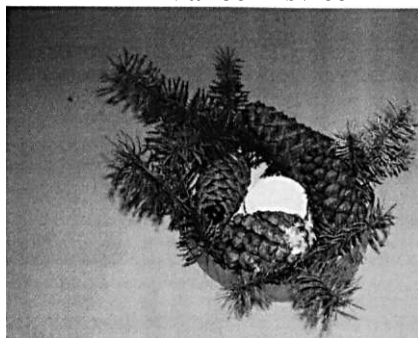
Svetry

Obrázky

Vánoční svícen

Vánoční stromeček

Příloha 3 - projekt „Vázičky jako dárečky pro babičky i tetičky“

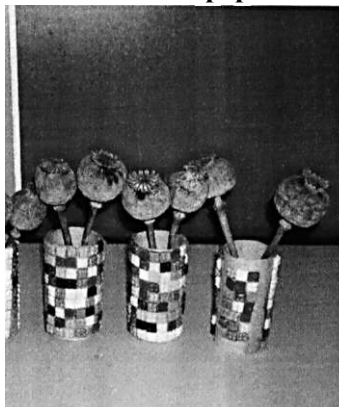
Vázičky ze skleniček od přesnídávek

Vázičky z lahviček od jogurtových nápojů

Vázičky z rolíček od toaletního papíru

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
Ustav profesního rozvoje pracovníků ve školství

Hloubětínská 26, 198 00 Praha 9, tel: 221 900 540; <http://vavw.pedf.cuni.cz/uprps>

PŘIHLÁŠKA K TÉMATU ZÁVĚREČNÉ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

STUDENT	
<i>Typ studia:</i>	Bakalářské kombinované studium
<i>Obor studia:</i>	Vychovatelství
<i>Příjmení, jméno, titul:</i>	S0tAoV\ MARTA
<i>Adresa bydliště:</i>	3ZZ oo PAZZIN
<i>Kontaktní e-mail:</i>	BUKOVÁ f) smi. CZ-
<i>Kontaktní telefon:</i>	W W %o

ZÁVĚREČNÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE	
<i>Název přihlašovaného tématu práce:</i>	PZ0J£KT/ NA StZhj/H0Vfhli bĚTt' g mZMyMl HfTEd\ÁLy A P&KCMKtMl WCHK'IKAMl
<i>Cíl práce:</i>	M w W M y ^ m ó M ^ m í r Á . ^ a / á d t d t M Ú j s í f i w r í / / i c u L f i m i f f c ? a t l u f r / - f ý Í M t i / ' J (/ / «/ t
	V Praze dne io.S. lODÍ
<i>Podpis studenta:</i>	

VEDOUcí ZÁVĚREČNÉ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
<i>Příjmení, jméno, titul:</i>	Vodáková, Jitka, doc. Ing. CSc.
<i>Kontaktní e-mail:</i>	Jitka.Vodakova@Pedf.Cuni.cz
<i>Kontaktní telefon:</i>	221900133 / , //• ,
<i>Podpis vedoucího:</i>	// 7 / U 1 4